

สืบสาน ประเพณีวันว่าง ขึ้นเบญจาสรงน้ำสามสมเด็จฯ

การจัดทำโครงสร้างเบญจา

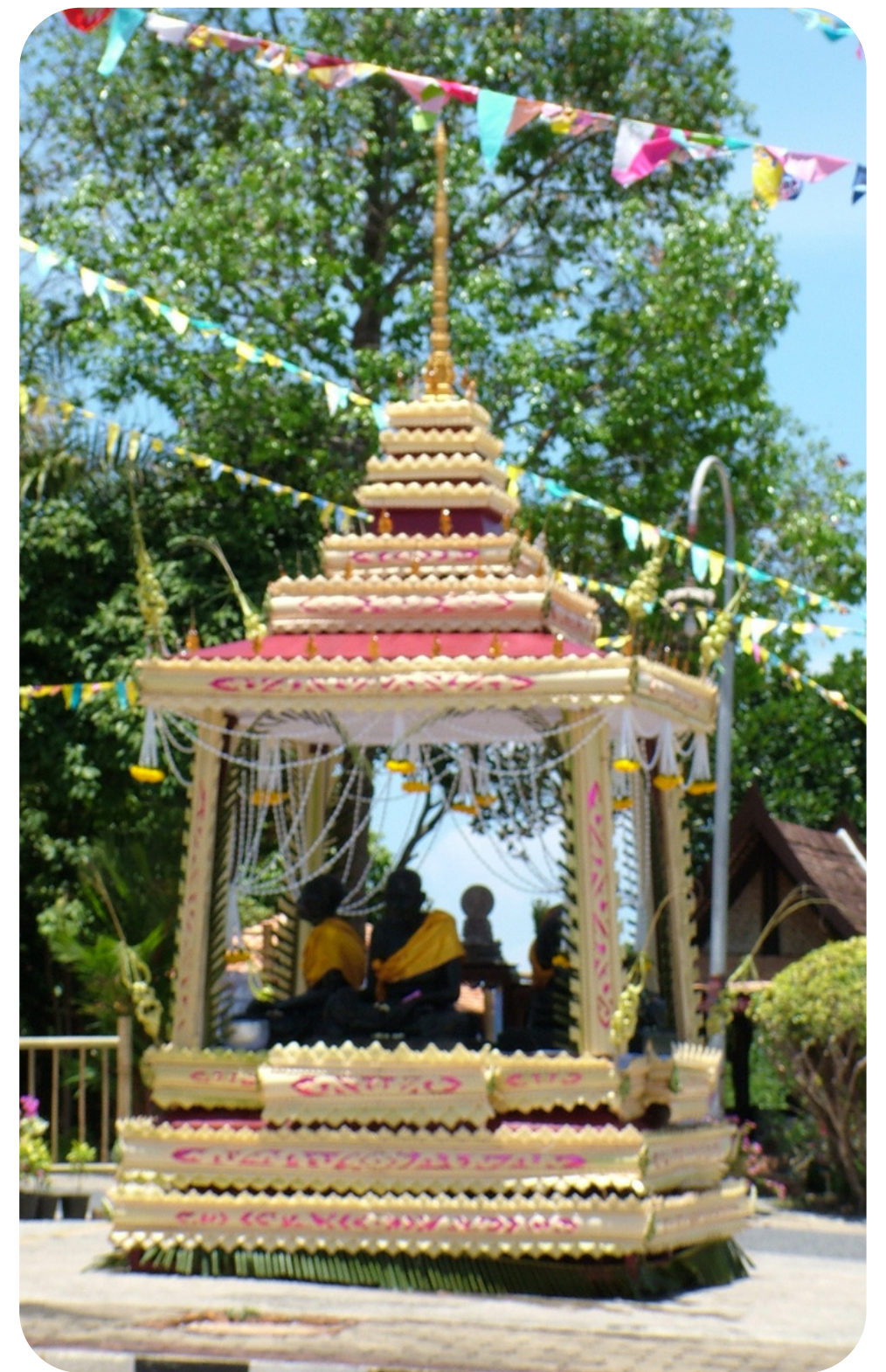
สุรศักดิ์ สีเพชร

เบญจาภาคใต้ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแท่นสี่เหลี่ยมวางซ้อนกัน อาจมี ๑ ชั้น หรือ ๓ ชั้น หรือ ๕ ชั้น มีเสาทั้ง ๔ มุม มีเครื่องยอดคล้าย มณฑป เพดานผ้าขาว ทางหยวกประดับ ขนาดของเบญจาขึ้นกับวัตถุประสงค์จะใช้รองรับสิ่งใด หากเป็นบุคคลสำคัญก็ทำให้ได้สัดส่วนสำหรับนั่งได้ แต่ถ้าเป็นพระพุทธรูปก็กำหนดให้มีสัดส่วนเล็กลง

โครงสร้างเบญจา

การทำโครงสร้างเบญจา โครงสร้างเบญจาที่พบโดยทั่วไปจะทำด้วยไม้ ซึ่งมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือแบบชั่วคราวจะใช้ไม้โครงคร่าวทั่วไป และแบบถาวรจะนิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง โครงสร้างที่ใช้ไม้โครงคร่าวมาทำจะเป็นโครงสร้างชั่วคราวสำหรับใช้ในงานครั้งนั้นๆ เพียงครั้งเดียว แล้วมีงานทางหยวกหรืองานตกแต่งอื่นมาติดตั้งหุ้มโครงสร้างไว้ทั้งหมด มีค่าใช้จ่ายน้อย ส่วนโครงสร้างที่ใช้ไม้เนื้อแข็งมักจะเป็นโครงสร้างเบญจาทิ้งถาวร สามารถถอดประกอบขึ้นส่วนต่างๆ ได้ จะเคลื่อนย้ายได้และเก็บไว้ใช้ครั้งต่อไป แต่ต้องแลกกับค่าวัสดุที่เป็นไม้จริงและการสร้างที่ประณีต ในปัจจุบัน โครงสร้างเบญจานิยมใช้ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น โลหะ ไม้อัดหรือวัสดุสังเคราะห์ ซึ่งมีราคาถูกกว่าใช้โครงสร้างไม้จริง ทั้งหมด

โครงสร้างเบญจาหากพิจารณาจากรูปทรงจะคล้ายบุษบกในสถาปัตยกรรมไทย ในรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เบญจาแยกเป็นสามส่วนหลัก ส่วนแรกเป็นฐานสี่เหลี่ยมทำเป็นแท่น ลดหลั่นได้สัดส่วน มีทั้งฐานชั้นเดียว ฐานสามชั้น ฐานห้าชั้น ส่วนที่สองของเบญจาเป็นเสานิยมทำเสาเหลี่ยมทั้งแบบสี่เหลี่ยม หกเหลี่ยมและแปดเหลี่ยม ส่วนที่สามเป็นเครื่องยอดเบญจา หรือส่วนหลังคา ทำเป็นชั้นๆ มีทั้งสามชั้น และห้าชั้น รูปทรงเครื่องยอดมีทั้งเป็นสี่เหลี่ยม ย่อไม้แปด ย่อไม้สิบสอง ขึ้นบนสุดของเครื่องยอด มักทำยอดด้วยไม้กลึงให้กลม เรียวคล้ายยอดสลุบหรือเจดีย์

สืบสาน ประเพณีวันว่าง ขึ้นเบญจาสรงน้ำสามสมเด็จฯ

การจัดทำโครงสร้างเบญจา

การประกอบโครงสร้างเบญจา

โดยทั่วไปต้องปรับระดับพื้นที่ให้เรียบมากที่สุด วางส่วนฐานหรือแท่นเบญจาให้มั่นคง ต่อฐานเบญจาให้ครบตามที่กำหนด (หากทำฐานสามชั้นหรือห้าชั้น) ติดตั้งเสาทั้งสิ้น ในบางพื้นที่อาจตั้งเสาพร้อมกับการทำฐาน ติดตั้งประกอบเครื่องยอดทีละชั้น ตรึงด้วยสกรูหรือตะปู ประกอบยอดเบญจา

การประกอบติดตั้งหยวกกับเบญจา

นำแพหยวกชูดลายนอและชูดลายเสา แต่ละชูดมาติดตั้งกับไส้หยวกที่ตรึงกับโครงสร้างเบญจา โดยวางทาบบนโครงสร้าง ใช้การตอกตะปู การยึดด้วยหมุดไม้ไผ่ การผูกด้วยวัสดุต่างๆ ในการประกอบติดตั้งแต่งมุมด้วยการปาดปลายหยวกทำมุม ๔๕ องศา ให้เข้ามุมพอดี ในบางพื้นที่ใช้หยวกที่ทำเป็นลายดอกลอย หรือลายประจายาม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ปิดทับรอยประกบปลายหยวก ส่วนการประดับตกแต่งจะการใช้การเพิ่มเครื่องสดหรือดอกไม้

การจัดการปริณทลโดยรอบเบญจา

ทำริ้วราชวัตรหรือแผงราชวัตร ชาวบ้านเรียก “ริ้วไก่อ” ริ้วราชวัตรมักทำเฉพาะมุมทั้งสิ้น พอเป็นสิ่งสัญลักษณ์แสดงบริเวณมณฑลพิธี มุมทั้งสิ้นประดับด้วยฉัตร นิยมทำฉัตรห้าชั้นด้วยระบายผ้าขลิบเส้นเงินหรือเส้นทอง บ้างก็ทำเป็นระย้าอุบะตั้งภาชนะสำหรับใส่น้ำ

